

- Zasina A. J., 2018a, Korpusy językowe w nauczaniu języków obcych - metoda, narzędzia, praktyka. In M. Jedynak (ed.), *Specyficzne Potrzeby Studentów Szkół Wyższych a Nauczanie Języków Obcych*, Wrocław, s. 110–123.
- Zasina A. J., 2018b, O problémech nerodilých mluvčích s kvantitou na základě analýzy korpusových dat. In S. Škodová & M. Hrdlička (Eds.), *Čeština jako jazyk v průsečíku pohledů*. Praha: FF UK, s. 281–298.
- Zasina A. J., 2019a, Koncovky -a a -u genitivu singuláru maskulin neživotných s ohledem na korpusový přístup ve výuce češtiny jako cizího jazyka. *Studie z aplikované lingvistiky – Studies in Applied Linguistics*, 10(2), s. 39–57.
- Zasina A. J., 2019b, Korpusový přístup ve výuce češtiny jako cizího jazyka. Praha: FF UK. Online: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/115540/140077926.pdf?sequence=1>.
- Zasina A. J., 2020, Korpusový přístup jako řešení jazykových úskalí v osvojování češtiny jako cizího jazyka: případ předpon s-a z. In E. Solak, B. Todorović, B. Popiolek (eds.) *Slowiańskie przyjemności 3: Wielojęzyczność*, Kraków: Post Scriptum, s. 297–313.
- Zasina A.J., 2022a, Corpus approach to teaching Czech as a foreign language in university courses. *Bohemistika*, XXII(3).
- Zasina A. J., 2022b, Designing a Corpus Workbook for Students of Czech as a Foreign Language. *Studie z aplikované lingvistiky – Studies in Applied Linguistics*, 13(2), s. 125–132.
- Zasina A.J., 2022c, Dlouhá nebo krátká? Korpusová analýza verbálních substantiv na -ání a -aní. *Korpus – gramatika – axiologie*, 25, s. 72–87.

Jindřiška SVOBODOVÁ

DOI: 10.14746/bo.2024.4.11

Univerzita Palackého v Olomouci

Vy to všechno slyšíte? A rozumíte tomu?

Jitka Bieleň ve své aktuálně vydané monografii¹ dokázala zužitkovat několikaleté zkušenosti lektorky češtiny jako cizího jazyka a současně funkčně navázat na výzkum realizovaný při psaní své disertační práce.² Interdisciplinárně pojatá práce tak syntetizuje výsledky bádání v několika vědních oblastech, zejména v neurovědě a lingvistice se zaměřením na percepci jiného než mateřského jazyka. Autorčina dlouholetá didaktická praxe se pozitivně odrazila ve schopnosti napsat dobře strukturovaný a současně

¹ Jitka Bieleň, *Vy to všechno slyšíte? A rozumíte tomu? Univerzália a specifika poslechu s porozuměním*, seria Bohemica Posnaniensia. Commentationes, fasc. 29. Poznań: IFS UAM, Wydawnictwo PRO, 2023, 200 s. ISBN 978-83-63090-57-9.

² Lukášová (Bieleň), Jitka: *Analýza příčin neporozumění v řečové dovednosti poslech s porozuměním v češtině jako cizím jazyku*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2012.

také čtivý text, obsahující podstatné odborné informace doplněné o reflexi vlastních zkušeností s vyučováním cizích jazyků, a to jak v pozici studenta, tak učitele.

Autorka v textu postupuje metodicky, takže vzhledem k potřebám práce nejprve v adekvátním rozsahu představuje poslech s porozuměním jako řečovou dovednost (pozornost věnuje také historii bádání v dané oblasti) a zavádí potřebnou terminologii, což v kontextu celé práce rozhodně není samoúčelné. Na celé práci je sympatické, že proces poslechu sleduje v mnoha aspektech; pozornost věnuje nejen lidské řeči a jejím akustickým vlastnostem, ale také procesu slyšení a interpretace zvuku. Hledání paralel mezi lingvistickou a hudební terminologií výkladům dodává zajímavou dimenzi a ukazuje na potřebnost i přínos mezioborového propojování výzkumu komunikace.

Nejen z fyziologického hlediska je s oporou v odpovídající literatuře dále představena činnost sluchového aparátu i mozku při procesu poslechu, navazující interpretace a ukládání zvukových informací. Klasifikovány jsou také různé druhy paměti z časového i funkčního hlediska. Pro výklad samotný pokládám za klíčové kapitoly věnované procesu porozumění a interpretace textu; sledování cesty vedoucí od slyšení ve fyziologickém smyslu k interpretaci slyšeného, případně k adekvátnímu porozumění a zpracování informace je dobrodružný až fascinující proces.

Z hlediska dalšího využití monografie při výuce cizích jazyků jsou zásadní kapitoly věnované poslechovým strategiím a taktikám. Jitka Bieleň navazuje na oborově související práce nejen německé a anglické provenience, ale také několika dalších slovanských filologií. Široký odborný background spolu s využitím vlastních zkušeností při zvládání těchto cizích jazyků tak činí právě tyto kapitoly přesvědčivými. V přehledných tabulkách jsou zde představeny kognitivní a metakognitivní strategie a taktiky, jež recipienti aktivují při poslechu s porozuměním. Na tyto pasáže pak autorka navazuje vlastním výzkumem, ve kterém sleduje proces poslechu s porozuměním u studentů češtiny jako cizího jazyka. Mezi respondenty byli studenti na úrovni B1–B2 podle SERR a jejich odpovědi jsou vyhodnoceny kvantitativní i kvalitativní metodou. Pro další využití při sestavování poslechových cvičení i testování studentů jsou podle mého názoru velmi zajímavé výsledky kvalitativní analýzy, zejména skutečnost, že studenti obou úrovní při interpretaci textu využívají odlišné kognitivní i metakognitivní taktiky, což významně ovlivňuje míru a kvalitu jejich porozumění, respektive neporozumění slyšeného komunikátu.

Didaktika cizích jazyků je disciplína, jíž je v kontextu současné české filologie věnována značná pozornost a řada podnětů se k nám dostává ze zahraničí. Přínosem práce Jitky Bieleň je nejen to, že se jí podařilo výsledky starších výzkumů do textu organicky vtělit, ale zároveň je pro další výzkum v mnoha ohledech inspirativní:

- a) Při vytváření zpětné vazby je vhodné vyhodnocovat výsledky studentů nejen kvantitativně, tedy sledovat, ve kterých cvičeních chybovali více či méně, ale také se snažit zjistit, co za konkrétní chybou stálo, proč k ní vůbec došlo a jaké

kognitivní i metakognitivní taktiky museli studenti při interpretaci textu zapojit. Zjištění o zřejmém vztahu mezi jejich úrovní, resp. pokročilostí a aktivací odlišných strategií a taktik pokládám za významný podnět pro další výzkum.

- b) Ve světě, ve kterém se značný podíl komunikačních aktivit odehrává ve virtuálním prostředí, je potřebné znovu posoudit úlohu a roli tzv. mluvních vzorů, jimiž se aktuálně stávají především neškolení mluvčí, již jsou aktivní na internetu a ve veřejném prostoru používají jazyk obohacený o prvky sociálních i regionálních variet, a to ve všech jazykových plánech.
- c) Výzvou pro učitele cizích jazyků je hledání způsobů, jak studenty při nácviku poslechu motivovat, tedy nejen jak pro práci na hodinách vybírat vhodný materiál, ale také jak s ním dále pracovat a jaký typ úkolů a zadání je přitom vhodný vzhledem k jejich zkušenostem a dosažené úrovni.